№ 40 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 7 **1894** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՊՐԻԼԻ 7 № 40

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տնայնագործութեան զարգացումը. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ահա ձեզ մանկավարժներ. Նոր-Բայազէտի գաւառի կարօտեալները. Նամակ Բագուից. Նամակ Շուշուց. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Շոտլանդիայի ինքնավարութիւնը. Մի քանի մանրամասնութիւններ. Թիւրքիա. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Անգլիայից.

ՏՆԱՅՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ

—

Մեր գիւղական ժողովրդի տնտեսական դրութիւնը բարձրացնելու միջոցներից մէկն էլ տնայնագործութիւնը, կամ գիւղական արհեստագործութիւնն է:

Գիւղացին երկրագործութիւնից դուրս ազատ ժամանակ շատ ունի, մանաւանդ սարահարթ տեղերում, ուր վեցեօթ ամիս շարունակ նա համարեա անգործ նստած է տանը: Արհեստագործութիւնը կարող է զբաղեցնել գիւղացուն այդ երկար ամիսները, տալով նրան աշխատանքի միջոցներ, աւելացնելով նրա տնտեսական կեանքի արդիւնքները: Նոյն իսկ այն տեղերում, ուր ամառվայ պարապմունքների շրջանը երկար է, հողի քանակութիւնը այնքան պակասել է, որ երկրագործութիւնը այլ ևս չէ կլանում գիւղական ընտանիքի բոլոր անդամների ժամանակը և աշխատանքը և լրացուցիչ պարապմունքների կարիք է զգացվում:

Մեր երկիրը յարմարութիւններ ունի տնայնագործութեան համար, որովհետև հում նիւթեր, մշակութեան առարկաներ շատ ունի: Մի տեղ անտառը տալիս է փայտաշէն գործիքների և ապրանքների համար առատ նիւթ, միւս տեղ մի որ և է հանք, օրինակ պղինձ, զանազան տեսակ քարեր և կաւեր, երրորդ տեղ՝ անասնապահութեան արդիւնքների՝ օրինակ բրդի, եղջիւրների, մազի առատութիւնը կարողութիւն են տալիս համապատասխան արդիւնքներ արտադրելու:

Աւելացրէք դրան այն հանգամանքը, որ մեր երկրի շատ տեղերի վաճառանոցներում ծախվող ամենահասարակ առարկաների մեծագոյն մասը բերովի է, ուրիշ երկրներում պատրաստված, արդիւնք ուրիշ երկիրների մանր արհեստագործութեան, որոնք կարող են ամենամեծ դիւրութեամբ և յարմարութեամբ պատրաստվել մեր երկրում: Վերցրէք ամենահասարակները, օրինակ համրակալները, խոզանակները, շրջանակները, սանրները, հարշիկները, սեղանի զանազան տեսակ զարդերը, այդ բոլորը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մանր արհեստագործութեան, գիւղական տնայնագործութեան արդիւնք. դրանցից շատերը, օրինակ, Մոսկվայի շրջակայքում ապրող գիւղացիների ձեռքի արդիւնք են:

Մինիստրութիւնը քաջ ըմբռնել է տնայնագործութեան մեծ նշանակութիւնը և վճռել է ամեն կերպ օգնութեան գալ նրա զարգացման: Նա մի կողմից ուսումնասիրում է տնայնագործութեան արդի վիճակը, իսկ միւս կողմից միջոցներ է ծրագրում նրա զարգացման, տարածման և կատարելագործութեան համար:

Մենք պէտք է օգուտ քաղենք մինիստրութեան այդ նպաստաւոր տրամադրութիւնից և նախաձեռնող գործունէութիւնից— և ոչ միայն յարուցանենք տնայնագործութեան զարգացման խնդիրը, այլ և նրան մշակենք և գործնական իրագործութեան միջոցներ որոնենք: Այդ տեսակէտից ցանկալի է, որ մեր գաւառական գործիչները լուրջ նայեն այս խնդրին, նպաստեն նրա մշակութեան և աշխատեն իրագործել կեանքի մէջ:

Ռուսաստանում տնայնագործութեան զարգացման գործով շատ լուրջ կերպով զբաղվեցին մի քանի զեմստվօներ: Մոսկվայի զեմստվօն ժողովեց տնայնագործութեան արդիւնքները և նրանց հանդէս բերեց 1882 թւի համառուսական ցուցահանդիսում, որից յետոյ նա հիմնեց մի տնայնագործական թանգարան, որը կատարում էր մի կողմից մշտական ցուցահանդիսի, իսկ միւս կողմից մեծ պահեստի դեր, որի միջոցով տնայնագործները ձեռնտու պայմաններով ծախում էին իրանց պատրաստած արդիւնքները: Տուլայում նոյնպէս կազմակերպվեց մի կօմիսիօներութիւն, որ իր ձեռքն առաւ տնայնագործների արդիւնքները վաճառելու գործը ոչ միայն Տուլայում, այլ և հեռաւոր տեղերում:

Չիկագօյի ցուցահանդիսում ռուսաց տընայնագործական բաժինը դարձրեց իր վրա ամերիկացիների խորին ուշադրութիւնը: Ցուցահանդէսը փակվելուց յետոյ ամերիկացիները գնեցին Ռուսաստան՝ պատուիրելով տնայնագործական մի քանի արդիւնքներ:

Մեր կովկասեան ցուցահանդիսում, որ տեղի ունեցաւ Թիֆլիսում 1889 թւականին, տնայնագործական բաժինը շատ հարուստ էր. բայց նրա ղեկավարողները չը կարողացան օգտվել այդ ցուցահանդիսից և տնայնագործութեան զարգացման խնդիրը առաջ տանել:

Այժմ կառավարութիւնը շատ տրամադիր է ամեն կերպ աջակցելու տնայնագործութեանը և առհասարակ արհեստագիտութեանը, նպաստելու նրա զարգացման՝ թէ դպրոցներ ու արհեստանոցներ բանալով և թէ միջոցներ որոնելով նրանց արդիւնքները ձեռնտու կերպով վաճառահանելու:

Մեր գաւառական քաղաքները և բազմամարդ գիւղերը կարող են հեշտութեամբ պահել արհեստագործական դպրոցներ և պէտք է վերցնեն իրանց վրա այդ օգտաւէտ և անհրաժեշտ գործի իրագործման նախաձեռնութիւնը:

—

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՀԱ ՁԵԶ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՆԵՐ

—

Լսում ենք, որ Ներսիսեան դպրոցի երկու ուսուցիչներ իրանց թոյլ են տուել ձեռք բարձրացնել աշակերտների վրա: Ո՞րքան ճիշդ է այդ լուրը, չը գիտենք:

Շատերն այն կարծիքի են, որ դա մի վէնք է միայն, որով այդ երկու անձանց հակառակորդները ուզում են հալածել այդ ուսուցիչներին: Դա մեզ համար մի և նոյն է: Անձնաւորութիւնները մեզ չեն հետաքրքրում. թող հալածվեն այդ երկու ուսուցիչները, եթէ մինչև անգամ նրանք իբրև դասատուներ լաւ են, միայն թէ դա մի առիթ լինի, մի վճռական պատճառ լինի դպրոցից վերջնականապէս վերացնելու այդ վայրենի և ասիական սովորութիւնը,—ծեծը:

Մեզ միայն զարմացնում է մի հանգամանք.— ինչո՞ւ յիրաւի, միայն այժմ, միայն այս անգամ է ծեծը ուշադրութեան նիւթ դարձել, մինչդեռ տարիներից ի վեր շատ մանկավարժներ այդ դպրոցում ծեծի վրա նայել են իբրև մի մանկավարժական նպատակայարմար միջոցի վրա և ծեծել են աշակերտներին:

Եւ այդ նոյն մարդիկն էին, որ լռել են տարիների ընթացքում և լռեցին այն ժամանակ էլ, երբ դպրոցի մանկավարժներից մէկը իրան թոյլ տուեց, իբրև պատիժ, աշակերտներին ծառի վրա կապել: Եւ այդ փաստը քննութեան չարժանացաւ: Գոնէ այժմ, երբ ծեծի խնդիրը հրապարակ է եկել, հրապարակ դային և այդ բոլոր դէպքերը: Եթէ հարկաւոր է՝ մենք անուններ կը տանք:

Իսկ մեզ համար բոլորովին մի և նոյնն է, ով և լինի ծեծողը, ով և լինի այդ վայրենի միջոցներին դիմողը: Մենք պահանջում ենք, որ ծեծող մանկավարժները անխտիր սանձահարվեն, լինի դա Ներսիսեան դպրոցում, Երևանի թեմական դպրոցում, թէ մի որ և է ծխական դպրոցում:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՆԳԼԻԱՅԻՑ

—

Մարտի 15-ին

Եւրոպական հասարակութիւնների մէջ վաղուց արդէն սկսել է արծարծվել դեմօկրատիական ըմբռնումը և քանի գնում՝ աւելի նա բարգաւաճում, աւելի ծանրակշիռ կերպարանք է առնում: Անշուշտ այդ երևոյթն է, որ ներկայումս կլանել է ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի ուշադրութիւնը, այդ սկզբունքն է՝ նրա ստէփճանաբար զարգացումը, որ այսօր հասցրել է Եւրոպային՝ մի տեսակ լարված, տենդային դրութեան:

Եւ մինչդեռ այդ գերիշխող սկզբունքի ազդեցութեան տակ փոքր առ փոքր անհետանում է արիստօկրատիական տարրը, մինչդեռ այսօր արիստօկրատիայի միայն աւերակներն ենք տեսնում Եւրոպայի զանազան երկրներում՝ մի տեղ նա ընկճված հէնց առաջին հարուածից, մի այլ տեղ յաղթահարված երկար ու ձիգ մաքառումից յետոյ՝ կայ տակաւին մի պետութիւն—Անգլիան, ուր դեռ մինչև օրս իշխում է իր բոլոր զօրութեամբ զոռոզ արիստօկրատիան, ուր քաղաքացիական և քաղաքական անհաւասարութիւնը՝ պաշտպանված տիրող օրէնքներից՝ լիակատար թագաւորում է վարք ու բարքի, սովորութիւնների վրա, ուր ծագումը և նիւթական հարստութիւնը առաջնակարգ դեր են խաղում պետական և հասարակական կեանքի գրեթէ բոլոր ասպարէզներում:

Տակաւին չեն վերացել հին աւատական կարգերը: Լօրդը հողային ընդարձակ տարածութիւնների անկօնարօլ իշխանն է: Միջնադարեան ֆէօդալի պէս նա ամեն կերպ հարստահարում է երկրագործ ոյժը,—մի իրաւունք, որ նա իր պապերից է ժառանգել: Եւ քանի որ կանգուն են ներկայ քաղաքական կարգերը Անգլիայում—կանգուն կը մնայ նաև այդ իրաւունքը և արիստօկրատիան՝ որպէս հզօր հակառակորդ դեմօկրատիական սկզբունքի՝ դեռ շատ տարիներ կը կուի նոյն արիութեամբ և եռանդով և կը տանէ փառաւոր յաղթանակներ. նա դեռ շատ տարիներ կը մաքառէ յանուն վերոյիշեալ իրաւունքի, յանուն իր աւանդական արտօնութիւնների:

Եւ այդ կռիւը որքան կատաղի, այնքան հանդիսաւոր է: Այն ինչ ուրիշ երկրներում արիստօկրատիան զրկվում է որ և է կարևոր դերից, Անգլիայում նա արձակ համարձակ ասպարէզ է գտնում և վճռական կռւի հրաւիրում նրանց, որ յանդգնում են բռնանալ իր դարևոր իրաւունքների վրա: Անկասկած դա մի ահագին դրամա է, որ կատարվում է ի դիմաց ամբողջ աշխարհի:

Եւ այսպէս մենք տեսնում ենք մի երկիր, ուր մի կողմից կուլտուրան հսկայական քայլերով առաջ է գնում, միւս կողմից ազգաբնակութեան մի մեծ տոկոսը տնքում է ծայրայեղ աղքատութեան մէջ. մի կողմից ահագին հարստութիւններ դիզվում են առանձին անհատների ձեռքում, միւս կողմից՝ սով, ծանր օրհասական վիճակ, մուրացկանութիւն...

Թող դեռ գործարանների բանւորներին. նրանք այսպէս թէ այնպէս հայթայթում են կենսական անհրաժեշտ պիտոյքները: Բայց այնտեղ անձ անվերջ լեգիօններ անգործ բանւորների, որոնց կնքել են «sans travail» (առանց աշխատանքի) անունով և որոնք այսօր թափառում են Լօնդօնի անկիւններում, մատնված քաղցին և կեանքի ալեկներին...

Ովքե՞ր են այդ «Sans travail»-ները, եթէ ոչ երէկվայ երկրագործ գիւղացիք, որոնք լօրդերի ճանկերից ազատվելով, հացի անողոք խնդրից դըրդված՝ քաշվել, եկել են քաղաք՝ գործարանական աշխարհը, եկել են վաճառելու իրանց վերջին միակ կարողութիւնը՝ մարմնի ոյժը, որպէս զի սովից չը մեռնեն, որպէս զի ամենախղճալի կացութիւն գէթ պահպանեն: Սակայն գործարանն էլ մերժում է նրանց. լցվել են, տեղ չը կայ...

Ահաւասիկ Անգլիայի գիւղական ազգաբնակութեան տխուր պերսպեկտիվը: Այսօր նշանաւոր անտեսագէտները ապշած են մնում, նկատելով, ինչպէս օրից օր նուազում է այստեղ երկրագործ տարրը, և նրանք իրաւամբ ենթադրում են, որ Անգլիայում մի ամբողջ դասակարգ (երկրագործ դասակարգը) սպառնում է կատարելապէս անհետանալ ժամանակի ընթացքում:

Ահա վիճակագրական տեղեկութիւնները. 1891 թւականին Անգլիայի ամբողջ ազգաբնակութեան 71,7 % ապրում էր քաղաքներում և միայն 28,3 % գիւղերում: Համեմատելով 1881 թւականի հետ, գտնում են, որ մինչդեռ բնակիչների թիւը յընթացս տաս տարվայ քաղաքներում աճել է 15,3 %-ով, գիւղերում այդ աճումը եղել է միայն 3,4 %:

Սա մի ապացոյց է, որ երկրագործ տարրը թողնում է դաշտերը և անդադար մեծ քաղաքներն է վազում: Այդ հոսանքի կործանարար հետևանքները մասամբ արդէն պարզեցինք վերևում: Այժմ դառնանք այն հարցին, թէ ինչ միջոցների են դիմում Անգլիայում չարիքի առաջն առնելու համար, որքան բարեյաջող են տեղական պայմանները այդ միջոցները գործադրելու տեսակէտից:

Անգլիական բանւորները նոր-նոր սկսում են հասկանալ, որ մինչդեռ նրանք առանձնացած կը գործեն, ապարդիւն կանցնեն նրանց ջանքերը. նոր-նոր զգում են նրանք, որ անհրաժեշտ է միանալ դաշտային բանւորներին (ouvriers ruraux) և ընդհանուր ոյժերով մաքառել ընդհանուր չարիքի դէմ: Այդ միտքը յղանալուց յետոյ, հիմնվում է մի ընկերութիւն «English Land Restoration League», որը ձգտում է քաղաքային բանւորների տակտիկայի պրինցիպները մտցնել նաև գիւղական բանւորների շրջաններում:

Մ. Հիւգօ գերմանական մի լրագրի մէջ վըկայում է, որ կազմակերպութիւն սահղծելու առաջին փորձը եղել է երկրագործ բանւորների մէջ դեռ 1834 թ. Նրանք հիմնում են մի միութիւն «Trade Union»: Սակայն այդ առաջին փորձերը արգելքներին հանդիպեցան և առժամանակ քնեց միութեան գործը: 38 տարուց յետոյ, 1872 թ. ծնունդ է առնում մի նոր «Trade Union» դաշտային բանւորների մէջ: Այդ նոր կազմակերպութեանը հետևեց մի ամսից յետոյ մի մեծ ցոյց: Նոյն 1872 թ. հիմնվեց մի այլ ընկերութիւն՝ Agricultural Labourers Union և վերջապէս կարճ ժամանակից յետոյ, — National Union:

Այդ «Միութիւնները» բոլորն էլ մի և նոյն նպատակակէտի էին ձգտում՝ բարւոքել դաշտային բանւորների վիճակը, և որպէս զի միշտ իրագործելի լինի այդ նպատակը, նրանք քարոզում են սերտ կապ հաստատել բոլոր գոյութիւն ունեցող

Ես ծիծաղելի չէ, ճշմարիտ, որ պարսից խաների նման, միջնադարեան զէնքով գործողները դեռ յանդգնում են իրանց մանկամարդ անուանել, խօսել Եւրոպայից և մեր գլուխը տանել Հերբարտների և Պէստալօցցիների անուններով...

*

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻ ԳԱՒԱՌԻ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐԸ

—

Նոր-Բայազէտի կարօտեալներին օգնութիւն հասցնելու նպատակով, քաղաքի դեպուտատը քանի մի օր առաջ հեռագրով դիմել էր Էջմիածին, ամենայն հայոց Կաթողիկոսին: Վեհափառը այդ նպատակով արդէն 400 րուբլի ուղարկել է տեղական գործակալ արեգայի անունով: Այդ նուէրը չուտով կը գործադրուի իր նպատակին. Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղի վարչութեան տրամադրութեան տակ ևս բաւական գումար կայ: Ազքատներին խնամելու յանձնախումբը վարչութեան հետ միասին այդ գումարով ալիւր են գնում և բաժանում կարօտեալներին:

Բացի այդ նպաստներից, կառավարութեան կողմից Նոր-Բայազէտի չքաւոր ընտանիքներին սերմացու մատակարարելու համար 10,000 ր. փող է փոխ տրւել քաղաքին: Այդ գումարը տրւած է քաղաքիս մի քանի պատուաւոր մարդկանց երաշխաւորութեամբ, որոնք քաղաքային վարչութեան հետ միասին պէտք է մուրհակներով պարտք տան հողագործ ընտանիքներին՝ սերմացու գնելու համար: Առանձին ուշադրութեան է առնված այն հանգամանքը, որ ունեւոր համար ոչ ոքի չը տրվի, որքան էլ որ աղքատ լինի նա և այդ այն նպատակով, որ դրամը գործ պէտք է դրվի յատկապէս ընտիր սերմացու գնելու համար:

Ամբողջ հասարակութեան ստորագրութեամբ քաղաքային վարիչները երաշխաւորվեցին այդ գումարը յետ մուծնել արքունի գանձարանը երեք նուագում՝ երեք տարի ժամանակով, սկսած առաջիկայ սեպտեմբեր ամսից 3333-ական րուբլի:

Երաշխաւորողները միտք ունեն նպաստներ չը տալ այն ընտանիքներին, որոնք չատ աղքատ են և միջոց չունեն ցանելու, կարծելով որ այդպիսիները աշնանը ոչինչով չեն կարող յետ վճարել իրանց պարտքը, հետևապէս ամբողջ պարտքը կը մնայ իրանց, երաշխաւորողների վզին և ստիպված կը լինեն աղքատ ընտանիքների փոխարէն իրանք վճարել պարտքը: Աղքատ ընտանիքների թիւը չատ է. սրանք ճշմարիտ է, կարող կը լինեն չատ ու քիչ ցանք անել կ ի ս ո վ ի, ուրիչ ընկերների հետ միասին, բայց և այնպէս անհրաժեշտ է դրանց ևս ս ե ր մ ա ց ո ւ ի վերաբերմամբ օգնութեան հասնել:

Ս.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Մարտի 30-ին

Մարտի 29-ին փոխադարձ վարկի ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովն էր: Ընկերութեան 873 անդամներից ներկայ էին մօտ երեք հարիւր Թուրք, հայ և այլազգի անդամներ. կային և բաւականաչափ ունկնդիրներ: Այս տարվայ ժողովի բազմամարդ լինելու պատճառներից մէկն էլ այն էր, որ անցած 1893 թւի հաշիւների մէջ սխալ է եղել սպրդված. սխալը թէև աննչան է, բայց կասկածանքը մեծ. ենթադրութիւններ չատ են տեղի ունենում... որպէս թէ անցած տարիների հաշիւների մէջ ևս սխալմունքներ են նկատվել:

Բացվում է նիստը, նախագահում է նորահաստատ քաղաքագլուխ Իրեցկի: Կարդում են 1893 թւի ընդհանուր հաշիւը: Ժողովը տրամադիր է հաստատելու. ժողովականներից բողոքում են: Ընկերութեան անդամ Գօլուխանեան համամիտ չէ ժողովի հետ, նա բացատրութիւն է պահանջում, ցանկանում է աւելի մանրամասն բացատրութիւն և հիմնաւոր պատճառաբանութիւն տեղի ունեցած սխալմունքի: Առաջարկվում է ժողովին՝ հաստատել ընդհանուր հաշիւը, թէ չէ: «Հաստատել, հաստատել», գոռում է ժողովը. պ. Գօլուխանեան պահանջում է իր կարծիքն ու առարկութիւնը արձանագրութեան մէջ մտցնել:

Ապա դիմում են ընտրութեան. պէտք է խորհրդի 3 անդամ ընտրել: Դեռ ոչինչ չը խօսած, դեռ նախագահի առաջարկութիւնը չաւարտած՝ մի Թուրք գոչում է՝ «Անտօնօվին չենք ուզում»: «Չենք ուզում», թնդում է դահլիճը: «Դալմադալը» դողդրում է մի քիչ: «Խնդրում ենք Անտօնովին», ձայն է տալիս մի հայ: «Խնդրում ենք» —դարձեալ թնդում է նոյն դահլիճը...

Բանից դուրս եկաւ, որ Թուրքերը, որոնք մեծամասնութիւն են կազմում, խօսք են կապել միաձայն ու միաբան լինել, բայց որովհետև չատերը ռուսերէն չեն հասկանում, այդ պատճառով պայմանաւորված են եղել, թէ հասկացողներից ով ում ձայն կը տայ, նրան էլ իրանք ձայն կը տան... Եւ այդ երևոյթեան Մահամէդի այդ հաւատարիմ ժառանգները գլխարկները դէպի ճակատները թեքած, ծնկները ցցած՝ նստատած յօրանջում և ծխում, ծխում և յօրանջում էին—մինչև մէկն ու մէկի ձայն տալը:

Գոռում գոչումը, աղմուկ ու աղաղակը տեղի էին տալիս ամեն տեսակ անկարգութեան. չը կար կարգապահութիւն, չէր պահպանվում ո՛չ կարգ և ոչ կանոն. ո՛չ խօսել էր լինում, ո՛չ լռեցնել: Այդ անկիրթ արարքի, այդ բաշիբօւզուկային հարայ հրոցին վերջ տալու համար, պ. Ղուկասեանը ամբողջ 10 րոպէ «սուս» անելուց յետոյ—առաջարկեց նախագահին ընդհատել նիստը և նշանակել մի ուրիշ օր և ուրիշ, աւելի ընդարձակ դահլիճում:—Նոյնը, համարեա, կրկնեց և պ. Իրեցկին. «Պարոններ, ժողովը բազար չէ. բազարում միայն կարելի է այդպէս անել»... Ժողովն աւելի կատաղի «հարայ հրոց» սկսեց և գործին մօտիկ եղողների մէջ խօսակցութիւնը սուր կերպարանք ընդունեց. պ. Իրեցկին ընդհատեց նիստը՝ ժողովը փակված յայտարարելով...

Հայերի մի մասը թողեց անմիջապէս դահլիճը և դուրս գնաց. բոլոր Թուրքերը հայերի միւս մասի հետ տեղերից չը չարժվեցին և անասելի աղաղակներով պահանջեցին չարունակել ժողովը: Պ. Իրեցկի մի 10 րոպէ տատանվելուց յետոյ՝ կրկին համաձայնվեց փակած ժողովը չարունակել... պ. Իրեցկու այդ վարմունքը մեզ զարմացրեց: Ժողովը փակում է, մարդիկ դուրս են գնում, յետոյ էլի նորից սկսում է չարունակել: Բացի սրանից ընդհանուր հաշիւը ժողովը հաստատել է, խորհրդի անդամներ է ընտրել, յետոյ է պ. Իրեցկին ստուգում ժողովականների թիւը՝ որոշելու համար թէ ժողովը վաւերական է, թէ ոչ: Բայց և այնպէս պարզ տեսնելով, որ ժողովին ներկայ չէ օրինական թիւը, նախագահը փակեց ժողովը, որը կրկին տեղի պէտք է ունենայ 3 չաբաթից յետոյ:

Ընկերութեան անդամները 4 կուսակցութեան են բաժանված,—և այդ գլխաւորապէս նախագահի թեկնածութեան համար: Պ. Յակ. Ադամեանցի հրաժարվելով՝ նախագահի տեղը թափուր է մնացել: Այդ պաշտօնի համար Թուրքերի մեծ մասը և հայերի մի մասը ցանկանում են Գր. Այվազեանին, հայերի մեծ մասը և Թուրքերի մի մասը ցանկանում են Քր. Անտօնեանին, թէև մի խմբի կողմից պ. Գօլուխանեանց ևս կանդիդատ է համարվում: Ամենից հաւանականը Գր. Այվազեանի թեկնածութիւնն է: Մեծամասնութիւնը նրա վրա նայում է որպէս վաճառականի, «ղարդիմանղի» վրա, որ նեղ ընկած ժամանակ կը համբերէ, օգնութիւն կանէ և «մուրհակների» ժամանակը լրացած դէպքերում ե օ լ ա կը տանէ, իսկ միւսները՝ Անտօնեան և Գօլուխանեան—ծառայողներ են, նրանք չեն իմանում վաճառականի դրութիւնը, չեն կարող եօլա տանել, ինչպէս հարկն է—ահա այն կարծիքը, որ ղեկավարում է փոխադարձ վարկի ընկերութեան անդամների մեծամասնութեան...

Ն. Գ.

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Մարտի 29-ին

Ահա մի քանի օր է, որ մեր թեմի առաջնորդը գնացել է գիւղերը մի քանի տիրացուներ քահանայացնելու. մի և նոյն ժամանակ գիւղերում մի քանի քահանաներ ստորագրութիւններ են հաւաքում ժողովրդից, որ ներկայացնեն Վեհափառին, թէ իբր ժողովուրդը չատ ցանկանում է, որ Կարապետ եպիսկոպոս Այվազեանը մնայ առաջնորդ Ղարաբաղի թեմում: «Մշակի» ընթերցողները յիշում կը լինեն միւս կողմից, որ Վեհափառին Ղարաբաղի մայրաքաղաքից խնդիրքներ էին գնացել հակառակ բովանդակութեամբ և մինչև անգամ աղերսելով պահանջվում էր ամենաբարեխիղճ քննութիւն թեմի և կոնսիստորիայի գործերի:

Թեմական դպրոցի նոր հոգաբարձութիւնը մի ամսից աւելի է, որ ստանձնել է իր պաշտօնը. առայժմ նա զբաղված է հին հաշիւների և եկամուտների աղբիւրների քննութեամբ: Ըստ կանոնադրութեան և նոյն իսկ Պօլօժենիայի (1005 յօդ.) վանքապատկան կալուածների եկամուտները, վանքերի պահպանութեան վրա արած ծախսերը հանելուց յետոյ՝—պէտք է տրվեն սեմինարիային: 1889 թւից, Կարապետ եպիսկոպոս Այվազեանի, ջանքերով, այդ կալուածների կառավարութիւնը, Մակար կաթողիկոսի հրամանով, ընկաւ առաջնորդի ձեռքը: Սակայն Մակար կաթողիկոսի կոնդակում ասված էր, որ վանքերի պահպանութեան համար արած ծախսերը հանելով՝ մնացածը պէտք է հասնի թեմական դպրոցին: Մի քանի անգամ նախկին հոգաբարձութիւնը դիմել է առաջնորդին՝ խնդրելով ներկայացնել մուտքի և ելքի հաշիւը, որպէս զի հոգաբարձութիւնն իմանայ, թէ ինչու 1889 թւականից դպրոցը մի կոպէկ չէ ստանում. պատասխան չէ եղել: Մօտ մի ամիս է, որ նոյն առաջարկութիւնն արել է և նոր հոգաբարձութիւնը, և տակաւին պատասխան չը կայ:

Կալուածներին մօտ ծանօթ մարդիկ յայտնում են, որ այդ կալուածներից մի փոքրիկ պատառը, որ տարել է արքունի գանձարանը, այժմ բերում է զուտ եկամուտ 8300 րուբլի. վանքի կալուածքները աւելի լաւ անտառներ և հողեր են և տարածութեամբ 12 անգամ մեծ յիշեալ պատառից և ծախսը աւելի պակաս, սակայն երևի չատ քիչ եկամուտ են բերում, որովհետև ոչ միայն դպրոցը ոչինչ չէ ստանում, այլ և հին վանքերը յաճախողների վրա սարսափ են բերում իրանց անխնամութեան և քարուքանդ լինելու չնորհիւ: Զարմանալի են հայերը. կօնտրօլ և հաշուետուութիւնը, որ ամեն տեղ ամենաընդունված և յարգված սկզբունքներից մէկն է, դեռ հայերիս համար մի pia desideria է:

***

այդ տեսակ ընկերութիւնների մէջ և եռանդուն, համերաշխ գործակցութեամբ առաջ տանել պրոպագանդայի գործը:

Մի և նոյն ժամանակ հիմք է դրվում և մի պարբերական հրատարակութեան՝ «Labourer Union Chronicle», որ կարճ միջոցում ընթերցողների ահագին բազմութիւն է գրաւում:

Սակայն գործն իրօք խիստ դանդաղ էր առաջ գնում: Գիւղօրայքում հեշտ չէր գործելը: Հողը ամենուրեք՝ հարուստներին պատկանելով, պրոպագանդիստը կայան չունէր այդ հողի վրա, նա հալածվում էր: Անհնարին էր մինչև իսկ որ և է ագիտացիա անել, ուր մնաց քարոզել գիւղացիներին խմբեր կազմակերպել...

Բայց ահա 1884 թւին հանդէս է գալիս մի նոր ընկերութիւն՝ «Red Wan Agitation», որը և զգալի զարկ է տալիս արդէն սկսված գործին: Այդ ընկերութեան հիմնադիրներն էին յայտնի Հանրի Ժօրժի գաղափարակիցները, տոգորված նոյն Ժօրժի թէօրիայով, որը պահանջում էր հողային կալուածները ժողովրդի սեփականութիւն դարձնել:

Շարունակ եօթ տարի նրանց գործունէութիւնը գիւղերի մէջ ապարդիւն անցաւ, բայց մի և նոյն ժամանակ արդիւնաչահ կենտրոնների բանւորական չրջաններում նրանց գաղափարները պարարտ հող էին գտնում տարածվելու համար:

1890 թւին վերջին անգամ այդ մարդիկ փորձ փորձեցին նորից ագիտացիա անելու գիւղօրայքում. և այս անգամ փորձը պսակվեց զարմանալի աջողութեամբ, չնորհիւ մի միջոցի, որ այնքան հասարակ, այնքան իւրօրինակ է:

Վերևը յիշեցինք, որ պրոպագանդային խոչընդոտ հանդիսանում էր գլխաւորապէս հասարակական կայանների (locaux publiques) բացակայութիւնը: «Red Wan» ընկերութիւնը այդ հանգամանքը ի նկատի առնելով, պատուիրեց «կարմիր կառքեր»: Երևակայեցէք, ընթերցող, պատկառելի մեծութեան մի կառք, գոյնզգոյն դրօշակներով զարդարված, որ մի խումբ մարդիկ իր մէջ՝ անընդհատ արչաւում է ծայրից ծայր, գիւղից գիւղ, ամեն տեղ մի քանի ժամ կանգ առնում, ագիտացիա անում:

Որքան նպատակայարմար բան: Այլ ևս ինչ կարիք կայ հիւրանոցների, հասարակական կայանների. «կարմրագոյն կառքը» համ կայարան է, համ ատենաբանի համար ամբիոն: Այստեղ են զետեղված նաև պրոպագանդայի զանազան տեսակ բրօշիւրներ, որոնք առատութեամբ բաժանվում են գիւղական բնակիչներին: Թափառական կառքը այն առաւելութիւնն ևս ունի, որ միջոց է տալիս ագիտատօրներին ապաստանվել գիւղի մի փոքրիկ անկիւնում: Այդպիսով վեց ամսվայ ընթացքում այցելել են 156 գիւղ, կազմակերպել 165 ժողովներ և գրաւել 7,500 համախոհներ:

«Կարմիր կառքը» հասնելով մի որ և է գիւղ, տեղաւորվում է մի այնպիսի անկիւնում, ուր ամենից չատ յաճախողներ կան: Անմիջապէս չորս կողմից պաչարում են կառքը: Ժողովրդի ահագին բազմութիւն՝ հրապուրված դրօշակներով և զանազան տեսակ յուլիչ ազդագիրներով, դժգոհ իր կացութիւնից, չտապում է դէպի կառքը՝ երեկոյեան, ժամը մօտաւորապէս 8-ին: Կանայք, երիտասարդներ, նոյն իսկ մանուկներ բոլորում են կառքի չուրջը: Սկսվում են ատենաբանութիւնները. բազմութիւնը լարված ուշադրութեամբ հետևում է ատենախօսի ամեն մի խօսքին, նրա ամեն մի չարժուածքին: Միտինգը վերջացած է. արձանագրվում են նոր-նոր համախոհների անուններ, սրանք իսկոյն և եթ ընտրում են իրանց միջից գանձապահ և քարտուղար: Այդպիսով մի նոր օժանդակիչ հաստատութիւն ևս աւելանում է «Red Wan» ընկերութեան, և մեր հռետոր-ճանապարհորդները՝ խրախուսված ունկնդիրների անհուն համակրութիւնից, տալիս են նրանց իրանց հրաժեշտի ողջոյնը: «Կառքը» սլանում է դէպի մի այլ գիւղ:

1892 թ. «Red Wan»-ի դաչնակցութիւնը ուղարկել է հինգ այդպիսի կառքեր Մեծ Բրիտանիայի զանազան ծայրերը: Սրանք այցելել են 726 գիւղ, կազմակերպել 758 միտինգ, հիմնել են 306 օժանդակիչ ընկերութիւններ:

Բայց ինչ են ուզում երկրագործ աշխատաւորների այդ ընկերութիւնները: Նրանք ձգտում են նախ և առաջ ոյժ ձեռք բերել երկրի քաղաքական կեանքում, ապա կազմակերպել կանօնաւոր ընտրողական պայքար, հաստատել մշտական կօնտրօլ աշխատաւորների սանիտարական կացութեան վրա, վերջապէս կազմակերպել նիւթական և բարոյական մի կռուան աշխատաւորների Union-ների անդամների համար:

Իսկ կալուածատէրերը, ինչ ասել կուզէ, ատելով ատում են «կարմիր կառքերը» և Union-ների chef-երին և նրանց բոլոր գաղափարակիցներին, ամեն ջանք գործ են դնում թուլացնելու ագիտատօրների ազդեցութիւնը և յաճախ հասնում են ցանկացած նպատակին: Իրանց կապալառուների օգնութեամբ այդ լորդերը երբեմն այնպիսի վիճակի են հասցնում երկրագործ ժողովրդին, որ սրա մէջ կորչում է ամեն եռանդ դէպի գործունէութիւն:

Անհաւանիկ լորդերի կամայականութիւնների մի քանի դէպքեր, որոնց վրա մատնացոյց է լինում պ. Հիւզօ:

Մի ծեր բանւոր, որ զրկված էր երկու աչքերից էլ, անզգուշութեամբ թոյլ տուեց մի օր, որ Labourer Union-ի անդամները ժողովվեն իր խրճիթում: Միւս օրը տարաբաղդ ծերունուն վռնդեցին իր խրճիթից, չը նայելով որ նա երկար տարիներ ապրել էր այնտեղ...

Շօրդօն աւանում, ուր բոլոր կալուածները մի լորդի սեփականութիւն են կազմում, անհնարին էր խօսել գիւղացիների հետ: Լորդի հրամանով հսկում էին ամենուրեք: Բանւորները չէին վստահանում անգամ մօտենալ «կառքին», որովհետև այդ դէպքում նրանց էլ սպառնում էր կոյր ծերունու վիճակը:

Այնտեղ, ուր ամբողջ գիւղը միմիայն մի լորդի է պատկանում, դաչտային բանւորները երբեք չեն համարձակվում որ և է ժողով կազմակերպել. հակառակ դէպքում նրանք զրկվում են համ 8 օրվայ աշխատանքից, համ էլ իրանց բնակարաններից:

Բայց և այնպէս ագիտացիան քանի գնում, աւելի տաքանում է: «Կարմիր կառքերի» թիւը հետզհետէ աճելով, աճում են նաև միտինգները և կազմակերպված ոյժերը Բրիտանիայի զանազան ծայրերում: Ղեկավարները համոզված են, որ իրանց գործը աջողութեամբ կը պսակվի:

Այդ չարժման զուգէ ոյժ կը տայ ներկայումս և այն հանգամանքը, որ այժմեան մինիստրութիւնը, ուրեմն և կառավարութիւնը ղեկավարող ոյժը կռիւ է սկսել լորդերի ժողովի դէմ, և տրամադրութիւն ունի թուլացնել կալուածատէր-լորդերի ազդեցութիւնը և ոյժը:

Մ. Ց.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ալէքսանդրապօլ, մարտի 28-ին

Բարեգործական ընկերութեան տեղական ճիւղի վարչութիւնը ստանալով ընկերութեան ձրի—էժանագին ճաշարանի օգտին խմբագրութեանդ միջոցով ուղարկված մի հարիւր րուբլին, յանձնեց ճաշարանը կառավարող մասնաժողովին: Ուրեմն նախկինների հետ վարչութիւնը, խմբագրութեան միջոցով, ստացել է ընդամենը 168 րուբլի:

Վարչութիւնը յայտնելով խորին շնորհակալութիւն նուիրատուներին և յարգելի խմբագրութեանդ, խնդրում է տեղ տալ ճաշարանի համառօտ հաշւին, որ ընդհանուր ժողովը վաւերացրեց իր մարտի 26-ի նիստում:

Ճաշարանի հիմնարկութեան օրից՝ յունվարի 24-ից մինչև մարտի 1-ը, մասնաժողովը վարչութիւնից ստացել է գործադրելու 542 ր. 81 կ. ծախված բաժիններից ստացվել է 50 ր. 2 կ. ընդամենը 592 ր. 83 կ.: Մինչև մարտի մէկը ճաշարանի վրա ծախսված է 570 ր. 37 կ.: Մասնաժողովը ներկայացրել է վարչութեան 27 ր. 67 կ. ծախված բաժինների հաշւից մնում է ներկայացնելու 18 ր. 9 կ. ընդամենը 616 ր. 13 կ., դեֆիցիտ 23 ր. 30 կ., որ վարչութիւնը մնում է պարտ մասնաժողովին:

Մինչև մարտի 1-ը ճաշարանից կերակուր են ստացել ձրիաբար 12,461 հոգի:

Մինչև փետրվարի 6-ը ճաշարանը բացած էր իբրև փորձ: Հաշւի մէջ չեն մտել մթերքներով եղած նուէրները:

Նախագահ վարչութեան՝ Ա. Կարապետեան

Գործավար՝ Գ. Ջամբազեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լսում ենք, որ Էջմիածնի վեհարանում վերջին ամիսների ընթացքում մեծ թւով գանգատներ են ստացվել ամուսնական կնճռոտ խնդիրների վերաբերմամբ, որոնք բոլորն էլ լուծման են սպասում:

—

Կ. Պօլսից գրում են, որ վերջին տեղեկութիւններին նայելով՝ Փոքր-Ասիայի մի քանի տեղերում խօլերան նորից սաստկացել է: Անկասկած խօլերայի սաստկանալը սերտ կապ ունի այն հանգամանքի հետ, որ սովի պատճառով ժողովրդի մեծ մասը չատ վատ է կերակրվում:

—

Ապրիլի 5-ին, Թիֆլիսի ժողովարանում յօգուտ սովեալների կայացած կօնցերտը գրաւել էր մեծ բազմութիւն: Եթէ դահլիճը կատարելապէս լի չէր, դրա պատճառն անկասկած վատ և անձրևային եղանակն էր: Օր. Պապայեան իր գեղեցիկ երգով և ջութակահար Կօլչին իր շնորհալի խաղով մեծ զուարճութիւն պատճառեցին հասարակութեան: Բարեգործական ընկերութեան նախագահ պ. Ա. Անանեան տուեց շնորհալի երգչուհուն մի գեղեցիկ փունջ: Ինչպէս յայտնի է, այս կօնցերտի նախաձեռնողը Բարեգործական ընկերութիւնն է:

—

Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութիւնը իր ապրիլի 5-ին կայացած հերթական նիստում միաձայն ընտրեց ընկերութեան պատուաւոր անդամներ՝ ֆինանսների մինիստր Վիտտէին, երկրագործութեան մինիստր Երմօլօվին և գիւղատնտեսութեան յայտնի պրօֆէսոր Ստեբուտին:

—

Ստացանք Հրատարակչական ընկերութեան նոր լոյս ընծայած «Մանուկների հոգատարութիւնը» անունով գրքոյկը, որ բաղկացած է 75 երեսներից և արժէ 20 կոպէկ: Գրքոյկի հեղինակն է յայտնի ռուս բժիշկ Պօկրօվսկիյ, թարգմանիչն է բժիշկ Թ. Զաքարեան: Գրքոյկը չատ մեծ ընդունելութիւն է գտել ռուս հասարակութեան մէջ: Թարգմանիչը մի քանի փոփոխութիւններ է արել գրքի մէջ, յարմարացնելով հայոց կեանքին: Թարգմանութիւնը կատարված է աջող, պարզ և դիւրըմբռնելի լեզուով:

—

Յօգուտ Գրիգոր Արծրունու արձանի և գրուածքների տպագրութեան ստացանք. 1) Ստեփան Բատիկեանի միջոցով, 50 րուբլի, մնացորդ Արծրունու դագաղի վրա Նոր-Բայազէտի կողմից դրած պսակի գումարից. 2) Էջմիածնից, Սիմէօն Փիլիպպոսեանից 5 րուբլի. 3) Սարիղամիշից, Անտօն Կեկեջեանից 2 ր. 4) Փօթիից, Ղազար Աւոեանի միջոցով, 1 ր. 42 կոպէկ, հանգանակված մի խումբ հայ մշակների շրջանում. 5) Սիմֆերօպօլից, ճարտարապետ Հ. Կարապետեանից 8 ր. (մնաց. բաժ.) և Յակոբ Մադլումեանից 8 ր. (մնաց. բաժ.): Ուրեմն նախկին 2969 րուբլի 66 կ. հետ այժմ ունենք 3044 ր. 8 կոպէկ:

—

Կովկասեան գրաքննական մասնաժողովի նախագահ Մ. Պ. Գակկէլ քաղ. ունեցաւ մարտի 16-ին ներկայանալ Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսրին:

—

Բագուից ուղարկված է Բարեգործական ընկերութեանը 512 րուբլի փող, որպէս զի այդ գումարով բացվի Կաղզուանում, որտեղ նոյնպէս մեծ թւով սովեալներ կան, մի ձրի ճաշարան:

—

Երկրագործութեան և պետական կալուածների մինիստր Երմօլօվ առաջիկայ ամառը ճանապարհորդութիւն կը կատարի Ռուսաստանում՝ գիւղատնտեսութեան կարիքների հետ ծանօթանալու նպատակով: Մինիստրը, ինչպէս ասում են, սեպտեմբերին կայցելի Կովկաս, ուր մտադրութիւն կայ մեծ բարւոքումներ մտցնել հողային կարգերի մէջ:

—

Մեզ հաղորդում են, որ Կարս-Մուրղայի կօնցերտը, որ նշանակված էր ուրբաթ օր, մարտի 8-ին, տեղի չի ունենայ՝ Կարս-Մուրղայի սկարութեան պատճառով: Հաւանօրէն կօնցերտը տեղի կունենայ Զատկից յետոյ՝ առաջին չաբաթվայ ընթացքում:

—

Ստացանք պ. Կ. Խատիսեանից նրա «Кустарные промыслы Закавказскаго края» գրքոյկը, որի մասին արդէն խօսել ենք մենք «Մշակում»: Գրքոյկին կցած են տնայնագործութեան վերաբերեալ մի քանի նկարներ:

—

Կառավարութիւնը կարգադրել է, որ տեղական վարչական հաստատութիւնները ամեն միջոցներ գործ դնեն՝ տաւարի և գրաստի ամենուրեք տարածվող հիւանդութեան առաջն առնելու:

—

Յօգուտ Կարսի և Երևանի նահանգի սովեալների ստացանք. 1) Բագուից, Աստուածատուր Կաճկաճեանից 100 րուբլի, հետևեալ նամակով. «Ուղարկելով ընդ սմին 100 րուբլի ի յիշատակ հանգուցեալ մօրս, խնդրում եմ գործադրել այդ գումարը յօգուտ ձրի ճաշարանների, որոնք բացված են Կարսի նահանգում՝ սովեալների համար»: Ուրեմն նախկին 119 րուբլու հետ ունենք 219 րուբլի: Այսօր, ապրիլի 7-ին 100 րուբլի ուղարկեցինք Բարեգործական ընկերութեան Ալէքսանդրօպօլի ճիւղին, յօգուտ էժանագին ճաշարանի: Մեզ մօտ մնում 119 ր.: Ուրեմն մինչև այժմ մենք ստացել ենք 1441 ր. և ուղարկել ենք 1322 րուբլի:

—

Ներկայումս ընդհանուր վիճակագրութեան հարցը, երկար տարիներ սպասելուց յետոյ, վերջապէս մօտ է իրագործվելու: Վիճակագրութեան յետաձգման գլխաւոր պատճառներից մէկը գործի նիւթական կողմն էր: Ընդհանուր վիճակագրութիւնը մեծ ծախսեր է պահանջում և անհրաժեշտ գումարներ տալու համար դժուարութիւններ էին ծագում: Ֆինանսների մինիստրութիւնը յայտնել է, որ իր կողմից արգելքներ չը կան պահանջած գումարը տալու: Որովհետև վիճակագրութեան վերաբերեալ նախապատրաստական աշխատանքների համար չատ ժամանակ է պահանջվում, այդ պատճառով ընդհանուր վիճակագրութիւնը, որպէս ենթադրում են, կը կատարվի 1895—96 թւերի ձմեռը: Վիճակագրութեան համար մօտաւորապէս 5 միլիոնի ծախս կը պահանջվի:

—

Ապրիլի 8-ին և 9-ին. Թիֆլիսի Կրուժօկում, բժշկապետ Վ. Արծրունի բարեգործական նպատակով երկու դասախօսութիւն կը կարդայ «Արւեստական և բնական հիպնօտիզմի մասին»: Սկիզբն է $8^{1}/_{2}$ ժամին:

—

Մեչէխից «Кавказъ» լրագրին հեռագրում են ապրիլի 3-ին. «Հաց չը կայ, խանութները փակված են, ապստամբութիւնը սաստկացաւ: Միջոցներ ձեռք չեն առնվում ճնշելու ապստամբութիւնը: Ռուսահպատակի դեսպանը քանդեցին և այրեցին: Մեծ վնաս է սպառնում մնացած եւրոպացիներին, նահանգապետին և հարուստ պարսիկներին»:

—

Մոսկվայում մարտի 28-ին բացվել է տնայնագործութեան ցուցահանդէս, որ պէտք է տևի առնուազն երկու չաբաթ: Ցուցահանդէսը խոստանում է աջող լինել:

—

Մանթաշեանի և ընկ. նաւթահանքերում, Զաբիւ հողաբաժնում, «Каспій» լրագրի խօսքերով, մարտի 28-ին բացվել է մի չատրւան, որը օրական 150,000 պուդ նաւթ է տալիս:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ Կովկասի կառավարչապետ գեներալ-ադիւտանտ Շերեմետէվ հարց է յարուցել՝ գաղթեցնելու Ռուսաստանի ներքին նահանգներից անհող գիւղացիներին այն հողերի վրա, որոնք ազատ են մնացել Բագուի նահանգի Ղուբա գաւառի մի քանի աւազակաբարոյ մահմեդական գիւղերը վերացնելու պատճառով: Կառավարչապետը ցանկութիւն է յայտնել նոյնպէս գաղթեցնել ռուս գիւղացիներին Անդրկասպեան շրջանը և առհասարակ Պարսկաստանի սահմանագլուխները:

—

Երևանի նահանգապետը միջնորդել էր, որ պետական գանձարանից փոխատւութեամբ նպաստ տրվի Երևանի նահանգի անբերրիութիւնից վնասվածներին: «Новое Обозрѣніе» լրագիրը հաղորդում է, որ այժմ ֆինանսների մինիստրութիւնից արդէն թոյլտւութիւն է ստացվել 50 հազար րուբլու փոխատւութիւն տալ: Այդ փողերը, երևի, կը լրացնեն այն գումարը, որ նոյն նպատակով փոխ էր առնված հացի մատակարարութեան համար եղած գումարից:

—

Պետերբուրգի լրագիրները հաղորդում են, որ կառավարութիւնը այժմ զբաղված է Ռուսաստանի և Աւստրիայի հետ առևտրական դաշնագիր կապելու հարցով: Այդ դաշնագիրը պէտք է նման լինի ռուս-գերմանական դաշնագրին:

—

«Մշակի» № 39-ի մէջ, հեռագիրների բաժնում մի սխալ է մտել: Վիեննայի հեռագրում տպված է. «և տուեց յաղթողին, կոմս Ստարէնբէրգին, ադամանդներով զարդարված մի քթախոտ», պէտք է լինի «մի քթախոտի տուփ»:

—

ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼ քաղաքում դերձակուհիները դիմելով քաղաքային վարչութեան և յայտնելով, որ նրանք կատարում են արհեստաւորական կանոնադրութեան պահանջները, վճարում են նշանակված տուրք և թւով հինգ անգամ աւելի չատ են, քան տղամարդ դերձակները,—ցանկութիւն են յայտնում, որ իրանք ևս մասնակցեն համքարական ընտրութիւններին և կարողանան ունենալ իրանց կին—ներկայացուցիչ:

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Վերջին չաբաթներում բաւական անձրևներ տեղացին, մի կողմից ցանքերի աջողութեան նպաստելով, միւս կողմից ցորենի և ալիւրի գնի վրա ազդելով: Բայց և այնպէս բոլոր ժամանակ թխած հացը չէ էժանանում և այս մասին բոլորովին մտածող չը կայ»:

—

ԵՐՆՋԱԿԻՑ մեզ գրում են. «Մարտի 17—21-ը սաստիկ քամիներ էին փչում այստեղ. սովորաբար քամիներ լինում են Երնջակի գաւառում, սակայն ոչ այնքան խիստ, բայց այդ վերջինը չը տեսնված մի բան էր. ծերերի վկայութեամբ այդպիսի սաստիկ քամիներ—փոթորիկներ չեն եղել 60 տարվայ ընթացքում: Քամին փչում էր սարսափելի կատաղութեամբ արևելեան-հիւսիսային կողմից՝ ձիւնախառն: Երնջակի վանքի տանիքի արևելեան մասը՝ իր թիթեղեայ ծածքը գերաններով հետ միասին պոկեց, բարձրացրեց օդի մէջ և չպրտեց ցած մի քանի սաժէն հեռու: Քամուն հետևեց ձիւնը. երկիրը որ սկսվել էր կանաչել, նորից ծածկվեց ձիւնով 1—3 վերշօկ հաստութեամբ: Թէ այս տարվայ ձիւնից և թէ այս յանկարծահաս ցրտերից վնասվեցին նուշի, ծիրանի, և մանաւանդ դեղձի ծառերը»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՇՕՏԼԱՆԴԻԱՅԻ ԻՆՔՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ չաբաթ անգլիական համայնքների ժողովում քննվում էր պատգամաւոր Դալզիէլի առաջարկութիւնը՝ Շօտլանդիայի առանձին պարլամենտ չնորհելու մասին: Վիճաբանութիւններից յետոյ, որոնց մասնակցում էր և շօտլանդական գործերի մինիստր Տրէվիլիան, առաջարկութիւնն ընդունվեց 180 ձայնով 170-ի դէմ:

Անցեալ դարի սկզբում դադարեց շօտլանդական առանձին պարլամենտի գոյութիւնը և շօտլանդական ու անգլիական պարլամենտները միանալով կազմվեց ընդհանուր բրիտանական պարլամենտ: Այդ օրէնսդրական միութիւնը սկզբում դժգոհութիւն էր յարուցանում շօտլանդական ազգաբնակութեան մեծամասնութեան մէջ, բայց սակաւ առ սակաւ այդ դժգոհութիւնը սկսեց պակասել և հարիւր յիսուն տարուց աւելի է որ և է պահանջ չէր յայտնվում Շօտլանդիայի առանձին պարլամենտ չնորհելու մասին: Միայն այս դարի 80-ական թւականներին, մասամբ Իռլանդիայի ինքնավարութեան համար եղած ագիտացիայի ազդեցութեան տակ, Շօտլանդիայում ևս չարժում սկսվեց, որի նպատակն էր պահանջել առանձին պարլամենտ բուն շօտլանդական գործերի համար: Այդ չարժմանը նպաստում էր և այն հանգամանքը, որ մեծ-բրիտանական պարլամենտը անկարող էր լինում շօտլանդական բազմաթիւ խնդիրներին բաւարար լուծում տալ՝ իր օրէնսդրական գործունէութեան սաստիկ ընդարձակման պատճառով: Շօտլանդական հարցի աջող լուծումը առիթ կըտար ուրիշ պատգամաւորներին ևս նոյնպիսի առաջարկութիւններ անել և Անգլիայի ուրիշ մասերի համար: Մի խօսքով, Անգլիայի քաղաքական կեանքում նկատվում է ձգտում՝ տալ մեծ բրիտանական պետութիւնը կազմող իւրաքանչիւր մասին ինքնավարութիւն, Անգլիայի գլխաւորութեան ներքոյ: Եւ ճշմարիտ, եթէ Իռլանդիան իրաւունք ունի իր համար ինքնավարութիւն պահանջել, ինչու նոյնը չեն կարող պահանջել Շօտլանդիան և Վալիսը: Չէ՞ որ դրանք մի ժամանակ անկախ պետութիւններ էին:

ՄԻ ՔԱՆԻ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարսէլում հրատարակվող «Semaphor» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը մանրամասնաբար նկարագրում է Աշըգեան պատրիարքի կեանքի դէմ եղած փորձը: Առաջ ենք բերում մի կտոր: «Այն րօպէին, երբ պատրիարքը Մայր-Եկեղեցին պատրիարքարան տանող մի նրբանցքի մէջ էր մտած, տեսաւ որ իր առջև մի երիտասարդ տնկվեցաւ որ ձեռքը վեցհարուածեան մի ըեվօլվէր բռնած իր վրա նշան կառնէ:—Թէ ինչ անցաւ այդտեղ այդ րօպէին, այս մասին զանազան զրոյցներ կը պտըտին: Ոմանք կասեն թէ երիտասարդը երեք անգամ պարպեց զէնքը և գնդակներէն երկուքը գնացին մտան չէնքին առաստաղը: Ուրիշներ ալ կենթադրեն թէ երիտասարդը մոռցեր է ըէվօլվէրի մէջէն դուրս հանել այն գաւազան որ փամփշտարանին դառնալը կարգիլէ. հետևապէս չէ կրցեր զէնքը բանեցունել և մի քանի անգամ ապարդիւն կերպով սեղմեր է ըէվօլվէրին թաթիկը, առանց մի հարուած անգամ տալու: Ինչ որ հաստատ գիտենք, սա է թէ պատրիարքը վիրաւորված չէ բնաւ. բայց այնչափ սաստիկ յուզվեր է որ մարեր ինկեր է և խելքը գլուխը բերելու համար, սափրվեր են դեղեր տալ իրեն:

«Իսկ սպանութեան դաւադրող երիտասարդը բռներ գետին պառկեցուցեր և զէնքը ձեռքէն առեր է ճանիկ անուն մի հուժկու հայ, որ հոն ներկայ կը գտնուէր և որ յիմարանոցի գլխաւոր պահապանն է: Ցարուելով ոստիկանութեան կեդրոնական գրասենեակը որ Պէօյիւք Ջամթյէ կը կոչուի, երիտասարդը իրեն եղած հարցումներին պատասխան տուած է:

«Այդ երիտասարդը հազիւ 18 տարեկան, Սասունի գիւղէն է, որ Կիլիկիայի մէջ է, Զէյթունի մօտ: Այդ երիտասարդ՝ խմորեղէններ ծախողի քով աչակերտ է եղեր:»

ԹԻՒՐՔԻԱ

Կ. Պօլսից գրում են «Моск. Вѣд.» լրագրին հայոց պատրիարքի կեանքի դէմ արած փորձի առիթով հետևեալը.

«Թիւրքաց կառավարութիւնը մերժում է ընդունել Աշըգեան պատրիարքի հրաժարականը, որը երկու տարի չարունակ աղաչում է «համարել իրան չափազանց տկար այնքան ծանր պարտաւորութիւնների համար», որոնք կապված են պատրիարքի պաշտօնի հետ: Ուրիչ խօսքերով, պատրիարքը, հայ ագիտատորների մշտական մաղադրանքների և սպառնալիքների կէտ նպատակ լինելով, միայն մի բան է խնդրում, այն է, որ սուլթանը զրկէ

նրան իր շնորհներից: Որովհետև դա յուղմունքի առաջև գլուխ խոնարհեցնել կը նշանակէր, այդ պատճառով սուլթանը երբեք այդ բանը չի անի: Սակայն պատրիարքի անձնաւորութիւնը դրված է մի առանձին պահնակախմբի պաշտպանութեան ներքոյ, որը բաղկացած է գաղանի ոստիկանութեան պատկանող օսմանեան կաթօլիկներից և ընտիր զապտիաներից: Սուլթանը ցանկանում է, որ իրան մի չատ մանրամասն զեկուցում ներկայացվի պատրիարքի կեանքի դէմ արած փորձի մասին: Մի և նոյն ժամանակ նա ուղարկեց իր ադիւտանտներից մէկին տեղեկանալու պատրիարքի առողջութեան մասին, որին դրամական պարգև կը տրվի, որպէս մխիթարութիւն նրա կրած յուզմունքների, կամ աւելի ճիշդն ասած, նրա կրած երկիւղի»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Times» լրագիրն ասում է, որ կօշուտից յետոյ մնացել են Թանգադլին պատմական դօկումէնտներ: Այդ դօկումէնտների թւում են՝ Նապօլէօն III-ի, Վիկտոր-Էմմանուէլի և նրանց մինիստրների ինքնագիր նամակները: Արդէն ֆրանսիական, իտալական և աւստրիական կառավարութիւնները աշխատում են ձեռք բերել այդ դօկումէնտները: Ազգային ունգարական Թանգարանը, իր կողմից, աշխատում է ստանալ հռչակաւոր առարկաները կօշուտի ժառանգութիւնից, օրինակ այն սուրը, որ առաջարկել է նրան վաշինգտօնեան սենատը:

—Եգիպտոսում ընդհարում է տեղի ունեցել անգլիական և տեղական զօրքերի մէջ:

—«Times» լրագրի խօսքերով, անգլիական մինիստրները ներկայումս ներքին չատ դժուար կացութեան մէջ են գտնվում: Նրանք արդէն չեն կարողանում ծածկել, որ մինիստրութեան անկում կարող է տեղի ունենալ ամեն րոպէ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Русск. Вѣд.» լրագրի Նիւ-Եօրկի Թղթակից Մակ-Գախան մարտի 9-ին գրում է հետևեալը. «Անցեալ օրը հեռու Արևմուտքի համալսարանում,—Լէլանդ Ստանֆորդ համալսարանում,—ներկայութեամբ 600 ուսանողների, համալսարանի պրօֆէսօրների, նրանց կանանց և աղջիկների, Ամերիկայի հանրապետութեան նախկին նախագահ Վէնիամին Հարրիսօն սկսեց դասախօսութիւններ կարդալ Միացեալ-Նահանգների սահմանադրութեան մասին: Առաջ էլ պատահում էր, որ հանրապետութեան գլուխը, մինչև բազմամիլիօն ազգի նախագահի պաշտօն ստանձնելը, համալսարանի ամբիօնից դասախօսութիւններ էր կարդում, կամ վարժապետ էր լինում դպրոցում: Օրինակ, նախագահ ընտրվելուց առաջ, Ջօն Կրուէնսի Ադամս մի քանի տարի պրօֆէսօր էր Գարվարդի համալսարանում, իսկ Հարվիլդ, քաղաքական ասպարէզը ոտք կոխելուց առաջ, վարժապետ էր: Բայց որքան ինձ յայտնի է, գեներալ Հարիսօն առաջին էկս-նախագահն է պրօֆէսօրական ամբիօնի վրա: Հարուստ մարդ չը լինելով, նա համաձայնվեց ընդունել համալսարանի առաջարկած բաւական մեծ վճարը դասախօսութիւններ կարդալու այն առարկայից, որը նա խորը կերպով ուսումնասիրել է որպէս իրաւաբան և գինուորական մարդ:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 4 ապրիլի: Այսօր երկաթուղիների համագումար ժողովը սահմանեց Գրօզնօյից մինչև Մօսկվա հում նաւթի տեղափոխութեան համար $^{1}/_{80}$ կօպէկ պուդից և վերստից, համապատասխան զիջում անելով մասնաւոր անձանց վագօններով տեղափոխելու համար:

ԲԵՐԼԻՆ, 4 ապրիլի: Րէյխստագն ընդունեց եզուիտներին Գերմանիա վերադարձնելու առաջարկութիւնը:

ԼՕՆԴՕՆ, 4 ապրիլի: Այստեղ կալանաւորված է իտալացի վտանգաւոր անարխիստ Ֆրանչէսկօ Պօլտի:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 մարտի: Հրատարակված է՝ Ռուսաստանի և Գերմանիայի մէջ կապված պայմանագիրը՝ աքսորի ենթարկվելի անձանց ով և է տեղ բնակեցնելու կարգի մասին:

ԿՕԲՈՒՐԳ, 5 ապրիլի: Այստեղ ժամանեցին Թագաժառանգ Ցեսարեվիչ, Մեծ իշխանները և իշխանուհիները: Դիմաւորումը հանդիսաւոր էր:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 ապրիլի: Այս օրերս պետական խորհրդի ընդհանուր ժողովում կը քննվի առևտրական դպրոցները ֆինանսների մինիստրութեան վարչութեան տակ դնելու հարցը:—Այսօր բացվում է անոյնագործութեան մասնաժողովը, որը, ի միջի այլոց, կը քննի անոյնագործութեան արգիւնաբերութեան տեղական օրգանների կազմակերպութիւնը:

ԿՕԲՈՒՐԳ, 6 ապրիլի: Այսօր ժամանեց այստեղ Վիկտորիա թագուհին, որին կայարանում դիմաւորեցին Կօբուրգեան դուքսը և դքսուհին մեծ ակիտայով:

ԲԵՐԼԻՆ, 6 ապրիլի: Կայսրի հրամանով զօրքի և նաւատորմի օֆիցէրներին արգելվում է մասնակցել տոտալիզատոր խաղին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Ապրիլի 6-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	93 ր.	— կ.
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45 ր.	55 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	36 »	$92^{1}/_{2}$ »
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	45 »
Մաքսային կուպօններ — . .	148 »	50 »
Արծաթ — — — . .	— »	— »
Բօրսային դիսկօնտ — . .	5 »	7 »
Պետ. բանկի 5⁰/₀ տոմս 1 շրջանի .	$103^{1}/_{8}$ »	— »
— — — — 2-րդ .	$103^{1}/_{8}$ »	— »
— — — — 3-րդ . .	— »	— »
5⁰/₀ ոսկեայ րէնտա	— »	— »
$4^{1}/_{2}$ ոսկեայ փոխառութիւն. . . .	— »	— »
Արևելեան 5⁰/₀ փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	$100^{1}/_{8}$ »	— »
— — — 3-րդ —	100 »	50 »
— — — 4-րդ —	— »	— »
Ներքին 5⁰/₀ առաջին փոխառութ.	243 »	— »
— — երկրորդ —	221 »	— »
Պետական երկաթուղային րէնտա.	$103^{1}/_{8}$ »	— »
$4^{1}/_{2}$ րէնտա	— «	— »
4⁰/₀ ներքին փոխառութեան . . .	$95^{3}/_{8}$ »	— »
5⁰/₀ գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	$101^{3}/_{8}$ »	— »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	$192^{7}/_{8}$ »	— »
$4^{1}/_{2}$⁰/₀ վկայակ. գիւղ. հող. բանկի.	$99^{1}/_{8}$ »	— »
$4^{1}/_{2}$⁰/₀ գրաւական թղթեր կալուած.		
փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետաղ. .	153 »	50 »
— — — թղթադ. .	101 »	25 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները.	$101^{3}/_{8}$ »	— »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101 »	25 »
Օդէսայի — —	101 »	— »
Թիֆլիսի — —	98 »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	99 »	— »
— — Քութայիսի — .	99 »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը խաղաղ է:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւնների:

Կ. Գ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի և նեարդային հ.

Դ. Դ. ՌՈՒԴԿՕՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխաների և կանանց հ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻՉ—$11^{1}/_{2}$—$12^{1}/_{2}$ ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.

Կին-բժիշկ ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—$12^{1}/_{2}$—1 ժ. կանանց հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1^{1}/_{2}$ ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—6—7 ժ. Սիֆիլիսի և միզի ուսուական օրգանների հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—$7^{1}/_{2}$ ժ.

Ի. Ե. ՖՐԱՆՑԻՈՒՍ—7—$7^{1}/_{2}$ ականջի, կոկորդի և քթի ու նեարդային հ. երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ:

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ քիմիական և խուշորացուցական հետազօտութիւններ է անում միզի, խխի, արեան, կաթի և այլն:

Վճար 50 կ.: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) դ օպերացիայի համար առանձին: Հիւանդանոցումը ընդունվում են և ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ: (№ 72)

ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԶԱՅԻ

Կ Օ Ն Ց Է Ր Տ Ը

որ պէտք է լինէր ուրբաթ, ապրիլի 8-ին, չի կայանայ, Կարա-Մուրզայի հիւանդութեան պատճառով: 1—1

Ներսիսեան Հայոց Հոգևոր Դպրանոցի Հոգաբարձութիւնը պատիւ ունի յայտնել, որ ամսիս 7-ին, ս. Աւետեաց տօնի օրը, ս. Նշան եկեղեցում կը կատարվի Դպրոցի բարերար ԱԻԵՏԻՔ ՓԻՐՈՅԵԱՆՑԻ հոգեհանգիստը: 1—1

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Մ. ԴԻ-ԼԱ-ՑԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

կատարում է հետևեալ օպերացիաները.
1) Տոկոսաբեր թղթերի ապահովութեամբ՝ փոխառութիւն.
2) I, II, III խաղարկութեան տոմսակների վաճառումը, ԱՄՍԱԿԱՆ 5 ՌՈՒԲԼԻ ՎՃԱՐՈՒՄՈՎ.
3) փոխանակագրեր է տալիս Ռուսաստանի զանազան քաղաքների վրա.
4) ընդունում է ժամանակաւոր և մշտական աւանդներ.
5) Բաց է անում ընթացիկ հաշիւներ՝ չէկերով.
6) ընդունում է in casso վէկսէլներ և ուրիշ դօկումէնտներ:
Լիազօր՝ Ս. Պ. ՊԱՎԼՕՎ. ԹԻՖԼԻՍ, Սէրգիևսկայա փողոց, № 1.
Գանձապետ գործակալն է՝ Նիկօլայ Կարամանովիչ Օհանէսով:
(№ 15) (հ.) 9—50

Մ Ե Ծ Վ Ա Ճ Ա Ռ Ո Ւ Մ Ն

(Առանց սակարկութեան)

Եղբ. Գուլասպօվների մագազինում և պահեստում, Դվօրցովայա փողոցի վրա, կալուածական բանկի տան մէջ և Սարաջևի ու Ծովիանովի տան մէջ, „բակում“:
Ձ մ ե ռ ն ա յ ի ն   ա պ ր ա ն ք ն ե ր: կանանց և երեխաների կատօրի և յարդէ գլխարկներ 30 կօպէկից մինչև 1 ր., տղամարդկանց կաստօրի գլխարկներ 1 ր. 25 կօպէկից սկսած և աւելի թանգ, փուշներ 20 կօպէկով, կրուժեվաներ, ժապաւէններ, ծաղիկներ, պճեսուների և գլխարկների համար զուգսեր՝ արշինը 20 կօպէկով և աւելի թանգ, անձրևակալներ, հովանոցներ և ձեռնոցներ 20 կօպէկից, ժերսէ 1 րուբլուց սկսած և աւելի թանգ: Եւ նոյնպէս մեծ ընտրութիւն մօդային և գալանտերէյնի ուրիշ ապրանքների էժան գներով, որի մէջ պատւելի հասարակութիւնը կը համոզվի՝ այցելելով մեր վաճառանոցը:
(№ 12) Յարգանքով ԵՂԲ. ԳՈՒԼԱՍՊՕՎՆԵՐ 28—30

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ“

(ВѢНСКІЙ МАГАЗИНЪ)

ԽՈՒԴԱՎԷՐԴԵԱՆՑԻ

Գօլօվինսկի պրօսպէկտի վրա, առաջին գիմնազիայի հանդէպ, Մղիվանիի տանը

ՍՏԱՑԵԼ ԵՆՔ ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ

ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐԻ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գները այս տարի աւելի էժան, քան անցեալ տարիները, և

ԱՌԱՆՑ ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

(№ 38) 3—15

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

(Թիֆլիս, Նադօրնայա փողոց, № 9)

Ցանկացողք, ունենալ իրանց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնադրին, Ս. Մ ա ն ո ւ է լ ե ա ն ց ի ն: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատված ծրագրի համեմատ, և ունեն օ ր ի ն ա ւ ո ր   ա տ ե ս տ ա տ ն ե ր:
Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձ ր ի ա պ է ս եղբ. Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу.
№ 88 14—20

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Հ. Յ. ՕՐԲԷԼԻ

Սօլօլակսկայա փողոց, սեփական տանը №№ 15—16

ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ Է ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

Առաւօտեան 8 ժամից մինչև 12 ժ. և երեկոյեան 4 ժամից մինչև 6 ժ. Կիրակի և տօն օրերին առաւօտեան 8 ժամից մինչև 2 ժամ կէսօրից յետոյ:
(№ 145) 140—150

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 6 Апрѣля 1894 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.